

6. IDZIEMY DO SĄDU

➤ Po co istnieje tak wiele sądów i czym się one zajmują? Jakie sądy rozstrzygają sprawy dotyczące rodziny, w tym także przestępstwa popełnione przez nieletnich, a jakie sprawy hipoteki nieruchomości?

Prawo nie może być prawem, jeśli nie ma za sobą siły przymusu.

James Garfield (1831–1881), amerykański polityk, prawnik

CZYM ZAJMUJĄ SIĘ SĄDY?

Sprawy rozstrzygane przez sądy są bardzo różnorodne. Możemy znaleźć się w sądzie, gdy nam ktoś coś ukradnie, a także jeśli wniesiemy skargę na niestuszną, naszym zdaniem, decyzję organu administracyjnego. Trafimy tam również, jeżeli ktoś nie dotrzyma zawartej z nami umowy albo gdy pracodawca postępuje niezgodnie z Kodeksem pracy. Dobrze jest więc wiedzieć, jakie kompetencje mają poszczególne sądy. Warto też znać ich organizację. Większość spraw jest rozpatrywana przez **sądy powszechne**, w ramach których istnieją wyspecjalizowane wydziały. Inny wydział zajmuje się sprawami karnymi, inny cywilnymi, jeszcze inny rodzinnymi. Taki podział jest konieczny, bo jeden sędzia nigdy nie będzie w stanie mieć szczegółowej wiedzy o każdej dyscyplinie prawa. Dlatego sędziowie na ogół specjalizują się w jednej gałęzi prawa. Gwarantuje to obywatelom, że ich sprawa będzie rozpatrzona przez osobę kompetentną.

Wśród funkcjonariuszy państwa sędziowie zajmują pozycję szczególną, jako że fundamentem ich działania jest **zasada niezawisłości**, zgodnie z którą w sprawowaniu swojego urzędu powinni kierować się jedynie literą prawa, zachować bezstronność i niezależność zarówno od stron sporu, jak i od organów państwa. Aby zachować bezstronność, sędziowie muszą być **apolityczni** – nie mogą więc należeć do żadnych partii politycznych czy związków zawodowych ani też prowadzić działalności politycznej. Oczywiście, nie znaczy to, że nie wolno im mieć poglądów politycznych (coś takiego byłoby chyba niemożliwe), powinni jednak być bardzo wstrzemięźliwi w ich manifestowaniu.

W Polsce istnieje wiele przepisów, które mają zagwarantować niezawisłość sędziów: są oni **powoływani na stałe** (a więc właściwie do emerytury) i mogą być usunięci z urzędu jedynie w wyjątkowych sytuacjach (np. popełnienia przestępstwa). Nawet przeniesienie do innego sądu lub na inne stanowisko wymaga zgody sędziego. Sędziów chroni także **immunitet** – bez zgody odpowiedniego sądu nie można prowadzić przeciwko nim postępowania karnego ani aresztować ich czy zatrzymać (chyba że w chwili popełnienia przestępstwa).

SPÓR O KRAJOWĄ RADĘ SĄDOWNICTWA

Czy zastanawialiście się kiedyś, kto powołuje sędziów? Bezpośrednio czyni to **Prezydent RP**, ale kandydatów do zawodu sędziowskiego przedstawia mu **Krajowa Rada Sądownictwa**. Tylko te osoby Prezydent może mianować na sędziów, ani on, ani nikt inny nie mogą

wybrać innych kandydatów. Prezydent nie może także odmówić podpisania nominacji osób wybranych przez KRS. KRS decyduje także m.in. o awansach sędziowskich. Impuls do utworzenia tej instytucji dała po upadku komunizmu opozycja demokratyczna, która postulowała, żeby w skład KRS wchodziły przede wszystkim osoby powołane przez sędziów.

Krajowa Rada Sądownictwa stoi na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów.

Art. 186 ust. 1 Konstytucji RP

Art. 187 ust. 1 Konstytucji stanowi, że Krajowa Rada Sądownictwa składa się z: 1) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i osoby powołanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej, 2) piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych, 3) czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów.

Dokładny sposób powoływania członków KRS określa jednak ustawa o Krajowej Radzie Sądownictwa. Jej przepisy zmieniały się na przestrzeni lat. Do 2018 roku 15 członków wybieranych spośród sędziów wyłaniali sami sędziowie podczas zgromadzeń. Zdaniem rządzących, a także części sędziów, ówczesna KRS nie działała jednak prawidłowo. Zarzucano jej dbanie o interesy lokalnych środowisk sędziowskich, zaangażowanie polityczne, ale także brak wyraźnego wsparcia dla sędziów zarówno w kwestii obrony przed atakami na ich autonomię, jak i warunków pracy.

Na początku 2018 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o KRS, zgodnie z którą owych 15 członków KRS spośród sędziów nie wybierają już sami sędziowie, a Sejm. Propozycje kandydatów są zgłaszane przez posłów. Według partii rządzącej ma to sprawić, że procedura wyłaniania członków KRS jest bardziej demokratyczna oraz rozbija „kliki” i układy istniejące w środowisku sędziowskim. Zgodnie z tymi przepisami sędziowie do KRS są wybierani większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, co sprawia, że niemal zawsze partia rządząca będzie zmuszona porozumieć się w sprawie wyboru sędziów z opozycją.

Oponenci wobec tych rozwiązań, w tym organy międzynarodowe, takie jak Komisja Wenecka, podnoszą jednak, że przy obecnym brzmieniu ustawy KRS, będzie podatna na wpływy partyjne. Mimo że poszczególnych kandydatów może zgłosić grupa 25 sędziów lub 2 tysiące obywateli, to wyboru dokonują jedynie mający swoje interesy polityczne posłowie, co może podważać wiarygodność i bezstronność Rady oraz prowadzić do naruszenia niezawisłości sędziów oraz organów przedstawicielskich środowiska sędziowskiego. Zgodnie bowiem z zasadą trójpodziału władzy, sądownictwo powinno być zupełnie niezależne od władz ustawodawczej i wykonawczej. Zdaniem ekspertów sądownictwo powinno być odizolowane od wpływów politycznych także dlatego, że sądy orzekają również w sprawach dotyczących sporów pomiędzy Państwem a jednostką. Gdy sędziowie są wybierani przez polityków nie można oczekiwać, że sędzia rozpatrujący konkretną sprawę sądową nie ulegnie presji z ich strony.

Poza tym przepisy ustawy stanowią, że w przypadku, gdy nie uda się wybrać członków KRS większością kwalifikowaną 3/5 głosów, Sejm wybiera ich większością bezwzględną, a więc w większości przypadków nie będzie musiał się w tej sprawie liczyć ze zdaniem opozycji sejmowej. Taka sytuacja miała miejsce w 2018 roku podczas wyborów do nowej Rady.

Inną kontrowersją związaną z nowelizacją z 2018 roku jest to, że usunęła ona dotychczasowych członków KRS przed końcem kadencji, co wielu prawników uznało za działanie niezgodne z Konstytucją RP.

Zajrzyj na strony internetowe dzienników i tygodników, które pisały o sprawie zmiany ustawy o KRS. Upewnij się, że dokonasz szerokiej analizy, obejmującej różne strony i argumenty, które padają w tym konflikcie. Stwórz listę argumentów obu stron sporu. Zastanów się, które opinie cię przekonują i dlaczego?

ORGANIZACJA SĄDÓW W RP

Rodzaj sądu	Właściwość (czym się zajmuje)	Przykład
SĄDY POWSZECHNE		
Wydział cywilny	Sprawy z zakresu prawa cywilnego, takie np. jak: spory dotyczące umów cywilnych, własności najmu; stwierdzenie nabycia, ustalenie podziału spadku.	Mały Kazio, bawiąc się procą, wybił okno w domu sąsiada. Sąsiad zwrócił się do sądu cywilnego z prośbą o zasądzenie od rodziców Kazia odszkodowania.
Wydział karny	Sprawy z zakresu prawa karnego, przede wszystkim orzekanie w przypadkach popełnienia przestępstwa.	Babcia Ernestyna udała się z wizytą do swojego sąsiada pana Euzebiusza i zachwycona urodą rasowego kota, ukradła go właścicielowi.
Wydział pracy i ubezpieczeń społecznych	Z zakresu prawa pracy, np. bezpodstawne zwolnienie z pracy czy niesprawiedliwe wynagrodzenie za pracę.	Pan Tadeusz pracował w prywatnej firmie, gdzie szef zmuszał go do spędzania na co dzień 12 godzin w pracy, nie płacąc mu przy tym za nadgodziny.
Wydział rodzinny i nieletnich	Sprawy dotyczące rodziny, a także przestępstwa popełnione przez nieletnich.	Ojciec Zuzi nie płacił na utrzymanie dziecka, więc jej mama zwróciła się do sądu o ustalenie alimentów dla córki.
Wydział penitencjarny	Sprawy osób, które odbywają karę pozbawienia wolności.	Pan Jurek odbywał karę więzienia. Po odsiedzeniu połowy wyroku zwrócił się do sądu o warunkowe przedterminowe zwolnienie.
Wydział ksiąg wieczystych	Sprawy dotyczące hipoteki nieruchomości.	Pani Wanda wzięła pożyczkę pod zastaw swojego domu. Zostało to wpisane do księgi wieczystej.
Wydział gospodarczy	Sprawy z zakresu prawa gospodarczego, między innymi spory między firmami.	Spółdzielnia Pracy „Woreczek” nie dostarczyła pani Olimpii Szuwar – właścicielce sklepu z galanterią – zamówionej przez nią partii torebek i portmonetek. Pani Olimpia poniosła straty i zaskarżyła spółdzielnię „Woreczek” o odszkodowanie.
SĄDY ADMINISTRACYJNE	Orzekają w sprawie skarg na decyzje i postanowienia wydane przez organy administracji publicznej.	Urzędnik Stefan Nieuważny wydał niezgodną z prawem decyzję administracyjną.

Źródło: Oprac. na podst. Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. oraz ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2001 nr 98 poz. 1070).

Hania wynajęła swoje mieszkanie Rysiowi. Umówili się, że Rysio będzie płacił czynsz w wysokości 1300 złotych miesięcznie. Jednak od dwóch miesięcy Hania nie dostała ani grosza.

Do jakiego sądu powinna się udać Hania i w którym wydziale będzie rozpatrywana jej sprawa?

HIERARCHIA SĄDÓW

Czy zastanawialiście się kiedyś, dlaczego niektóre sprawy toczą się w sądzie rejonowym, a niektóre w okręgowym?

Sądy możemy podzielić nie tylko ze względu na sprawy, którymi się zajmują. System sądownictwa dzieli się w jeszcze jeden sposób: istnieją sądy rejonowe, okręgowe, apelacyjne i Sąd Najwyższy. Większość spraw rozpatrywana jest najpierw, czyli w **pierwszej instancji, w sądzie rejonowym** (w odpowiednim jego wydziale). Jednak niektóre sprawy od razu należą do kompetencji **sądu okręgowego**. Dotyczy to poważniejszych spraw, zarówno cywilnych (np. rozwód czy roszczenia majątkowe, gdy wartość przedmiotu sporu jest wyższa niż 75 tysięcy złotych), jak i karnych (np. zabójstwo).

Jeżeli nie zgadzamy się z wyrokiem wydanym przez sąd pierwszej instancji, możemy złożyć **apelację**. Wtedy sprawę rozpatrzy sąd drugiej instancji. Jeśli pierwszy wyrok wydał sąd rejonowy, to apelację będzie rozpatrywał sąd okręgowy. Natomiast gdy w pierwszej instancji orzekł sąd okręgowy, odwołaniem zajmie się **sąd apelacyjny**.

Gdy nie zgadzamy się z wyrokiem, który zapadł w drugiej instancji, pozostaje już tylko **kasacja** składana do Sądu Najwyższego. Nie wystarcza tu jednak, jak w przypadku apelacji, nasza wola zwrócenia się do sądu wyższej instancji. Podstawą kasacji może być wyłącznie rażące naruszenie prawa przez sąd niższy.

Postępowanie sądowe w Polsce jest dwuinstancyjne, co oznacza, że zawsze mamy prawo odwołać się od wyroku do sądu drugiej instancji.

Schemat drogi odwoławczej

▲ Źródło: Oprac. na podst. ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. 2001 nr 98 poz. 1070).

NA SALI SĄDOWEJ

Jeśli staną przed tobą dwaj przeciwnicy, to wysłuchaj najpierw jednego i nie wydawaj sądu, póki nie wysłuchasz drugiego. Dopiero gdy to uczynisz, będziesz mógł wydać sprawiedliwy i jasny wyrok.

Mahomet (ok. 570–632), twórca islamu i założyciel kalifatu arabsko-muzułmańskiego

Przyjrzyj się rysunkowi przedstawiającemu salę sądową podczas procesu karnego. Zwróć uwagę na występujące tam osoby. Potem przeczytaj, jaka jest ich rola w procesie.

Schemat sali sądowej w procesie karnym

Źródło: Opracowanie własne.

Rozprawy karne co do zasad przebiegu są w Polsce jawne (art. 355 kodeksu postępowania karnego). Publiczność mogą stanowić jednak tylko osoby pełnoletnie i nieposiadające broni, choć wyjątkowo można zezwolić, aby rozprawę obserwowały także osoby małoletnie (art. 356 k.p.k.).

Sędziów w postępowaniu karnym może być trzech lub pięciu. Z pierwszym przypadkiem mamy do czynienia, gdy sprawa jest mniej skomplikowana (z reguły w sądzie rejonowym), w sądzie okręgowym zasiada przeważnie pięciu sędziów. W sądzie cywilnym w prostych sprawach orzeka tylko jeden sędzia.

Wśród sędziów (w sprawach karnych, z zakresu prawa rodzinnego i prawa pracy) zasiadają również **ławnicy ludowi** – są to zwykli obywatele, którzy ukończyli 30 i nie ukończyli jeszcze 70 lat i zostali wybrani przez radę gminy na czteroletnią kadencję. Podczas procesu mają oni takie same prawa jak sędziowie (decyzja o wyroku zapada w głosowaniu i waga głosu sędziego zawodowego i ławnika jest taka sama). Jeżeli skład sędziowski liczy trzy osoby, to ławników jest dwóch, a przy składzie pięciuosobowym – trzech. Ławnicy biorą udział

w procesie jedynie w **sądzie pierwszej instancji** (zob. „Decyzje zwykłych obywateli” na s. 62).

Na sali sądowej mogą się znaleźć:

- **sędzia** – może nim być prawnik, który odbył aplikację sędziowską, zdał egzamin sędziowski, ukończył 29 lat. Sędziów powołuje prezydent na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Ich zadaniem jest ocenienie w czasie procesu wszystkich dowodów i wydanie wyroku;
- **oskarżony** – osoba, w stosunku do której prokurator wydał akt oskarżenia; uważa się ją za niewinną tak długo, dopóki sąd nie udowodni jej winy;
- **pozwany** – osoba, przeciw której toczy się sprawa w postępowaniu cywilnym;
- **prokurator** – osoba, która w imieniu państwa domaga się ukarania sprawcy przestępstwa i przedstawia sądowi dowody obciążające oskarżonego;
- **adwokat** – prawnik mający odpowiednie uprawnienia, który w procesie karnym pomaga oskarżonemu w korzystaniu z jego prawa do obrony; gdy oskarżonego nie stać na adwokata, może dostać adwokata z urzędu (to znaczy, że nie będzie musiał za niego płacić); w określonych przypadkach (np. przy oskarżeniu o popełnienie poważnego przestępstwa) udział adwokata w procesie jest obowiązkowy; adwokaci reprezentują też klientów w innych sprawach niż karne, np. cywilnych, gospodarczych czy administracyjnych;
- **radca prawny** – prawnik z odpowiednimi uprawnieniami mogący reprezentować klientów tam samo jak adwokat (od 2015 r. także w sprawach karnych). Różnice między zawodem adwokata i radcy prawnego są już dzisiaj niewielkie i coraz częściej mówi się o połączeniu ich w jeden zawód;
- **pokrzywdzony** – ofiara przestępstwa; ma prawo przystąpić do procesu jako oskarżyciel posiłkowy, może wtedy zadawać oskarżonemu pytania, a sąd zawiadamia go o datach kolejnych rozpraw i o wyroku; jeśli pokrzywdzony nie zdecyduje się na wystąpienie w charakterze oskarżyciela posiłkowego, to będzie jedynie przesłuchany przez sąd jako świadek;
- **powód** – osoba dochodząca swoich praw w procesie cywilnym;
- **świadek** – osoba, która była obserwatorem jakiegoś zdarzenia; ma ona obowiązek stawiania się na wezwanie sądu i odpowiadania na pytania uczestników procesu (sędziego, prokuratora, adwokata) dotyczące sprawy; może jednak odmówić składania zeznań, jeśli mogą one zaszkodzić jemu samemu bądź najbliższej mu osobie, np. rodzicom czy rodzeństwu;
- **biegły** – ekspert, którego sąd pyta o zdanie, gdy potrzebuje fachowej opinii (np. biegły w sprawie balistyki może powiedzieć sądowi, czy kula w ciele ofiary pochodziła z pistoletu znalezionego przy oskarżonym).

W procesie karnym ważną rolę odgrywa prokurator, ale żądanie ukarania oskarżonego nie jest jego jedyną rolą. Zadaniem **prokuratury** jest nie tylko ściganie przestępstw, ale i stanie na straży praworządności. A zatem prokuratur może także wytaczać pozwy w sprawach cywilnych i prawa pracy, jeśli wymaga tego ochrona praworządności, interesu społecznego, własności lub praw obywateli. Prokuratorzy są zatrudnieni także w Instytucie Pamięci Narodowej, gdzie ich zadaniem jest ściganie dawnych zbrodni przeciwko narodowi polskiemu.

▲ Przed rozpoczęciem procesu sędziowie muszą zapoznać się ze wszystkimi zgromadzonymi w czasie śledztwa dokumentami. Zdarza się, że akta jednej sprawy liczą tysiące stron!

Na czele Prokuratury stoi **prokurator generalny**, a jest nim w Polsce zawsze minister sprawiedliwości. Pierwszym zastępcą prokuratora generalnego jest prokurator krajowy. **Prokuratura Krajowa** jest najwyższą jednostką organizacyjną w hierarchii cywilnego pionu prokuratury. W jej skład wchodzi m.in. Departament do Spraw Przeszeczności Zorganizowanej i Korupcji czy Departament do Spraw Wojskowych.

Osoba, która padła ofiarą przestępstwa powinna zawiadomić o tym policję lub prokuraturę. Należy wtedy złożyć **zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa**. Może ono wyglądać tak:

.....
miejsowość, dnia

.....
Imię i nazwisko

Adres, numer telefonu

Prokuratura Rejonowa/ Policja

W .....

ZAWIADOMIENIE O POPEŁNIENIU PRZESTĘPSTWA

Na podstawie art. 304 § 1 k.p.k. zawiadamiam o popełnieniu w dniu.....
(data lub przedział czasowy) w .....(miejsce popełnienia przestępstwa) przestępstwa (napisać jaki rodzaj przestępstwa) określonego w art. (wskazać artykuł) Kodeksu karnego na moją szkodę przez ..... (dane sprawcy) oraz wnoszę o wszczęcie w tej sprawie postępowania karnego.

Jednocześnie wnoszę o: (należy tu wskazać np. osoby, które miałyby zostać powołane na świadków, dołączyć prośbę o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z załączonych dokumentów oraz prośbę o umożliwienie uczestnictwa ofiary w zawnioskowanych czynnościach oraz o zawiadomienie o planowanym terminie ich przeprowadzenia)

1. powołanie na świadka mojej sąsiadki Zenony Storczyk, zamieszkałej w .....

UZASADNIENIE

(tu należy opisać zwięźle stan faktyczny oraz zachowanie sprawcy, które zdaniem zawiadamiającego nosi cechy przestępstwa i ewentualnie podać dowody na poparcie swoich twierdzeń).

.....

(podpis osoby pokrzywdzonej)

Zygmunt Zakochany postanowił zdobyć serce Aurelii Piguły, farmaceutki pracującej w pobliskiej aptece. Zygmunt przychodził do apteki codziennie, żeby zobaczyć swoją ukochaną, pisał do niej listy, zdobył jej numer telefonu i nieustannie dzwonił w wyznaniach miłości. Farmaceutka kilka razy powiedziała natrętnemu klientowi, że nie życzy sobie takich umizgów. Była na początku rozbawiona całą sytuacją, potem zirytowana, a następnie zaczęła się Zygmunta bać. Przyjaciółka podpowiedziała jej, że to co robi Zygmunt to przestępstwo stalkingu, ścigane z art. 190a § 1 k.k.

Pomóż Aurelii napisać zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa zawierające wniosek o ściganie Zygmunta Zakochanego.

DECYZJE ZWYKŁYCH OBYWATELI

W orzekaniu o winie oskarżonego w pierwszej instancji biorą udział **ławnicy**. Ich rola jest bardzo duża, ponieważ w wielu sytuacjach ich głos może okazać się decydujący. Zaletą takiego rozwiązania jest udział w podejmowaniu decyzji w tak istotnych sprawach tzw. czynnika społecznego, czyli zwykłych obywateli. Z drugiej jednak strony, ławnicy nie mają na ogół wykształcenia prawniczego. Mogą (choć nie muszą) mieć wiedzę z dziedziny psychologii czy pedagogiki, co może być ważne w sprawach z zakresu prawa rodzinnego. Za to postępowanie w drugiej instancji (a więc po apelacji) toczy się już bez udziału ławników – orzekają wtedy jedynie sędziowie zawodowi.

Każdy ławnik składa przed prezesem sądu ślubowanie według następującej roty: „Ślubuję uroczyście jako ławnik sądu powszechnego służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, stać na straży prawa, obowiązki ławnika wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać zgodnie z przepisami prawa, bezstronnie według mego sumienia, dochować tajemnicy prawnie chronionej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”. Składający ślubowanie może dodać na końcu zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg”.

Art. 158. Wymogi wobec kandydata na ławnika

§ 1. Ławnikiem może być wybrany ten, kto:

- 1) posiada obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończył 30 lat;
- 4) jest zatrudniony, prowadzi działalność gospodarczą lub mieszka w miejscu kandydowania co najmniej od roku;
- 5) nie przekroczył 70 lat;
- 6) jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków ławnika;
- 7) posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe.

Art. 160. Wybory ławników

§ 1. Ławników do sądów okręgowych oraz do sądów rejonowych wybierają rady gmin, których obszar jest objęty właściwością tych sądów – w głosowaniu tajnym.

§ 2. Wybory przygotowują gminy jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej.

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych

Przeczytaj tekst w ramce powyżej. Co oznacza, że ktoś jest „nieskazitelnego charakteru”? Jak twoim zdaniem można to ocenić? Jakie kryteria przyjąłbyś/ przyjąłabyś przy wyborze ławnika/ławniczki?

W postępowaniu cywilnym występuje **powód/powódka** (osoba, która domaga się realizacji swoich praw w postępowaniu cywilnym) oraz **pozwana/pozwany** (osoba, przeciw której toczy się sprawa w postępowaniu cywilnym). W postępowaniu cywilnym to osoba, która się czegoś domaga musi wystąpić z pozwem do sądu.

Rodzice Franciszki są rozwiedzeni, dziewczynka mieszka z mamą. Jej tata od wielu miesięcy nie przekazuje mamie Franciszki żadnych pieniędzy na jej utrzymanie. Jej mama wystąpiła do sądu z pozwem o alimenty dla córki. Przyjrzyj się pismu poniżej. Wskaż poszczególne elementy pozwu.

Wieluń, dnia ..... r.

Sąd Rejonowy
w Wieluniu
III Wydział Rodzinny i Nieletnich

Powód:
małoletnia Franciszka Nowak,
działająca przez matkę Katarzynę Nowak
zam. w Wieluniu, ul. Ładna 7
PESEL: .....

Pozwany:
Jaromir Nowak
zam. w Wieluniu, ul. Nad Rzeką 6
Wartość przedmiotu sporu 12.000 zł.

POZEW O ALIMENTY

W imieniu mojej małoletniej córki wnoszę:

- o zasądzenie od pozwanego Jaromira Nowaka na rzecz małoletniej powódki Franciszki Nowak tytułem alimentów kwotę 1.000 zł miesięcznie, płatną z góry do rąk matki powódki, do dnia 15-ego każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat,
- o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania.

UZASADNIENIE

Pozwany jest ojcem małoletniej powódki.

Dowód: Skrócony odpis aktu urodzenia powoda.

Obowiązek alimentacyjny pozwanego wobec małoletniej powódki nie został dotychczas ustalony. Od czasu wprowadzenia się pozwanego z domu, tj. od dnia ..... r. pozwany dobrowolnie łożył na rzecz powódki kwotę 700 zł miesięcznie. Pozwany kilka miesięcy temu zaprzestał łożenia na utrzymanie córki oraz zaprzestał wszelkich kontaktów zarówno z powódką, jak i jej matką. Od co najmniej 4 miesięcy pozwany nie zadzwonił, nie przyszedł by spotkać się z córką, nie przekazał żadnej kwoty na jej rzecz.

Małoletnia Franciszka Nowak jest uczennicą 8 klasy szkoły podstawowej. Na bieżąco potrzebuje ubrań (dziewczynka teraz szybko rośnie), książek, materiałów piśmiennych czy kosmetyków służących do utrzymania higieny. W tym roku będzie zdawać egzamin kończący szkołę, a w związku z tym konieczne stały się dodatkowe lekcje angielskiego i korepetycje z matematyki. Małoletnia trenuje akrobatykę. Jej pasja wiąże się z opłatą członkowską w klubie sportowym, zakupem strojów na zawody, wyjazdami na zgrupowania i obozy sportowe.

Przeciętne koszty miesięcznego utrzymania powódki wynoszą około 1.500 zł.

Dowód: Wykaz i dokumentacja kosztów utrzymania powódki z ostatnich 3 miesięcy.

Pozwany ma wykształcenie wyższe, jego miesięczny dochód wynosi około 3.500 zł netto. Pozwany jest zatrudniony w firmie „Szelest” z siedzibą w Wieluniu. Z kolei matka małoletniej powódki ze względu na konieczność opieki nad chorą matką pracuje jedynie na pół etatu w przedszkolu Wieluniu. Jej dochód miesięczny to 1250 zł netto.

Dowód: Zaświadczenie o zarobkach powódki za ostatnie 3 miesiące.

Katarzyna Nowak

Załączniki:

- Dowody wskazane w piśmie
- Odpis pozwu.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ NASTOLATKÓW

Odpowiedzialność nastolatków za popełnienie przestępstwa będzie różna w zależności od ich wieku. Od **siedemnastego roku życia** (a nie 18) odpowiada się za swoje czyny jak osoba dorosła **przed sądem karnym**. W przypadku dzieci i nastolatków, które nie skończyły 17 lat (nieletnich), sprawa będzie rozpatrywana nie przez sąd karny, ale **sąd rodzinny**. W obu przypadkach inaczej będzie wyglądało postępowanie.

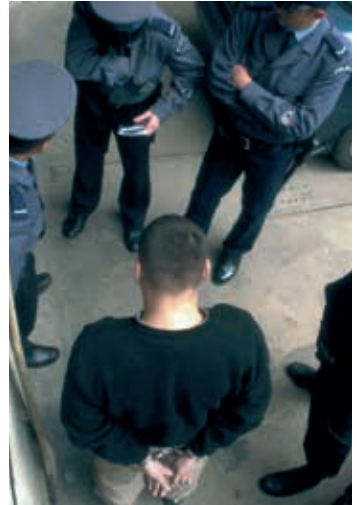
Nieletni na policji jest przesłuchiwany w **obecności rodziców** (gdyby okazało się to niemożliwe, osobą towarzyszącą przy przesłuchaniu może być nauczyciel). Również w czasie procesu rodzice są obecni na sali sądowej. Sąd może zdecydować o przyznaniu nastolatkowi obrońcy z urzędu.

W postanowieniu sąd udziela **upomnienia**, nakazuje wykonanie pewnej pracy (na przykład posprzątanie placu zabaw dla dzieci) lub przeproszenie osoby pokrzywdzonej, ustanawia **kuratora** (czyli osobę, która będzie regularnie sprawdzała, jak nieletni się zachowuje) albo wyrokiem decyduje o umieszczeniu w **zakładzie poprawczym**. Dzieci, które nie ukończyły 13 lat nie można odesłać do zakładu poprawczego. Jednak sąd może ustanowić dla nich kuratora lub umieścić je w specjalnym ośrodku, jeśli uzna takie rozwiązanie za najlepsze.

Osoba, która skończyła już 17 lat, będzie odpowiadać przed sądem karnym i musi być obecna w czasie całej rozprawy. Jeśli popełniła bardzo poważne przestępstwo, zostanie jej przydzielony bezpłatny **obrońca**. W innym wypadku trzeba poprosić sąd o przyzwanie adwokata z urzędu, motywując to brakiem możliwości finansowych (sąd może, ale nie musi się na to zgodzić) albo samemu zwrócić się do adwokata, płacąc mu.

Wprawdzie dopiero od ukończenia 17 lat odpowiada się za przestępstwa jako osoba dorosła, to jednak kodeks karny wprowadza wyjątek od tej zasady i pozwala na sądenie w tym trybie nastolatków, którzy w chwili popełnienia **poważnych przestępstw** (np. morderstwa) mieli **skończone 15 lat**. Jeżeli zostanie im uwodniona wina, mogą pójść odbywać karę w więzieniu.

Osoby niepełnoletnie w Polsce odpowiadają nie tylko za popełnienie przestępstwa. Mogą stać przed sądem rodzinnym za **demoralizację**, a więc np. picie alkoholu, zażywanie narkotyków, ucieczki z domu czy bardzo częste wagarowanie. Sąd może wobec nich zastosować takie same środki wychowawcze jak wobec dzieci, które popełniły przestępstwo.

▲ Ten młody człowiek został zatrzymany za udział w bójce na stadionie. Kiedy według polskiego prawa będzie można go uznać za winnego?

Przeczytaj poniższą historię i wyjaśnij, jakie konsekwencje poniosą Staś i Nel.

Siedemnastoletni Staś i jego trzynastoletnia przyjaciółka Nel wybrali się do zoo. Wszystkie zwierzęta bardzo im się podobały, ale słoń najbardziej. Zapragnęli mieć go tylko dla siebie i hodować we własnym ogródku. Pozostali w zoo do zmroku, a następnie pod osłoną nocy próbowali podstępnie wyprowadzić słońca z zoo. Gdy usiłowali przecisnąć go przez dziurę w ogrodzeniu, zostali złapani przez stróża. Zawiadomił on policję. Staś i Nel zostali oskarżeni o kradzież słońca.

CZY KARAĆ SUROWIEJ?

Od bardzo dawna ludzie spierają się o to, w jaki sposób najlepiej walczyć z przestępczością. Jedni uważają, że skuteczne będzie jedynie wymierzanie wysokich i surowych kar. Perspektywa spędzenia w więzieniu wielu lat będzie skutecznie odstraszać przed wchodzeniem na drogę przestępstwa, a łagodne kary wręcz zachęcają do łamania prawa, bo pokazują przestępcom, że jeśli nawet zostaną złapani, niewiele im tak naprawdę grozi. Ponadto dzięki wysokim wyrokom groźni przestępcy zostają na wiele lat odizolowani od społeczeństwa, co uniemożliwia im dalsze łamanie prawa.

Przeciwnicy surowych kar uważają z kolei, że od popełnienia przestępstw odstrasza nie tyle surowa kara, ale skuteczność ścigania. Jeśli złodziej wie, że prawdopodobieństwo złapania jest wysokie, nie zaryzykuje kradzieży, niezależnie od tego, czy grożąca mu kara będzie wysoka, czy niska. Wysokie kary przynoszą natomiast negatywne skutki – wieloletnia izolacja bardzo utrudnia powrót przestępców do normalnego życia: nikt niech chce przyjąć ich do pracy, ich rodziny zwykle się rozpadają. W ten sposób zwiększa się więc ryzyko, że znów popełnią jakieś przestępstwo. Poza tym wieloletnie więzienie jest także bardzo drogie. Przekonały się o tym Stany Zjednoczone, a szczególnie stan Kalifornia, który wprowadził niezwykle surowe kary (już trzecie, nawet drobne przestępstwo, skutkowało karą dożywotniego pozbawienia wolności), a po kilku latach stanął z tego powodu na skraju bankructwa.

A jakie jest twoje zdanie w tej sprawie? Czy kary dla przestępców powinny być bardziej surowe?

S Ł O W N I C Z E K O B Y W A T E L S K I

APELACJA – odwołanie od wyroku pierwszej instancji.

KASACJA – zaskarżenie wyroku drugiej instancji do Sądu Najwyższego przysługuje tylko w przypadkach, gdy w dotychczasowym postępowaniu przepisy prawa były nieprawidłowo zastosowane.

NIELETNI – w prawie karnym osoba, która nie skończyła 17 lat i popełniła przestępstwo lub niektóre wykroczenia albo nie skończyła 18 lat i jest zdemoralizowana.

PROKURATURA – wykonuje zadania w zakresie ścigania przestępstw oraz stoi na straży praworządności.

SPRAWDŹ SIĘ SAM/SAMA!

- ✓ Jakimi sprawami zajmuje się wydział rodzinny i nieletnich? Sprawdź, gdzie znajduje się wydział rodzinny twojego sądu rejonowego.
- ✓ Od jakiego wieku nastolatek będzie odpowiadał za przestępstwo jak osoba dorosła? Czy twoim zdaniem jest to dobra zasada?
- ✓ Przedstaw schemat sali sądowej w procesie karnym i sprawdź w internecie, jak wygląda to w procesie cywilnym.
- ✓ Jakie są obowiązki i prawa świadka?
- ✓ Co to jest apelacja i kiedy możemy ją złożyć?